

Retuš j.d.o.o.

Konzervatorsko-restauratorski
laboratorij

OIB: 55304651573

Ulica Valmade 53, Pula

IBAN: HR4624840081135220785

Tel: 091/564-2376, 091/766-0627

email: retus.konzervacija.restauracija@gmail.com

IZVJEŠTAJ O KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKIM ZAHVATIMA NA SPOMENIKU KRALJU TOMISLAVU U OGULINU

Podatci o predmetu:

Naziv: Spomenik kralju Tomislavu

Materijal / tehnika: beton, lijevan; mramor, klesan; bronca; pozlata

Autor idejnog rješenja: Witburg Metzky

Datacija: 1926. godina

Smještaj: Park kralja Tomislava, Ogulin

Kategorija zaštite: Zaštićeno kulturno dobro uvršteno u Listu zaštićenih kulturnih dobara pod brojem Z 1731

Podatci o konzerviranju i restauriranju:

Izvođač radova: tvrtka Retuš j.d.o.o. - Branko Salopek, *mag. art.*, konzervator-restaurator uže specijalnosti kamena i arhitektonska plastika (kamen, umjetni kamen, žbuka i terakota)

Voditelj konzervatorsko-restauratorske obrade: Branko Salopek, *mag. art.*

Trajanje konzervatorsko-restauratorske obrade: kolovoz-rujan 2025. godine

Opis spomenika:

Armirano betonski se spomenik sastoji od stiliziranog prikaza cijele figure kralja Tomislava sa štitom i mačem, te masivnog kubičnog postolja s proširenom profiliranom bazom. Na Tomislavovoj kruni nalazi se pozlaćena kugla i križ. Na postolje je s prednje strane ukrasnim vijcima aplicirana mramorna natpisna ploča s uklesanim i pozlaćenim slovima. Natpisna je ploča uokvirena reljefno istaknutim lisnim motivom. Dekorativni reljef ponavlja se i na bočnim stranama postamenta. Na stražnjoj strani postamenta aplicirana je brončana pločica s tekstom koji govori o posljednjoj restauraciji koja je obavljena 1990 godine.

Slika 1 (lijevo): Spomenik kralju Tomislavu, zatečeno stanje, prednja strana

Slika 2 (desno): Spomenik kralju Tomislavu, zatečeno stanje, stražnja strana

Slika 3 (lijevo): Spomenik kralju Tomislavu, zatečeno stanje, desna strana

Slika 4 (desno): Spomenik kralju Tomislavu, zatečeno stanje, lijeva strana

Slika 5 (lijevo): Natpisna ploča na postamentu spomenika, zatečeno stanje

Slika 6 (desno): Oštećen brid postamenta s okrhnutim rekonstrukcijama i biološkim obraštajem, zatečeno stanje

Zatečeno stanje:

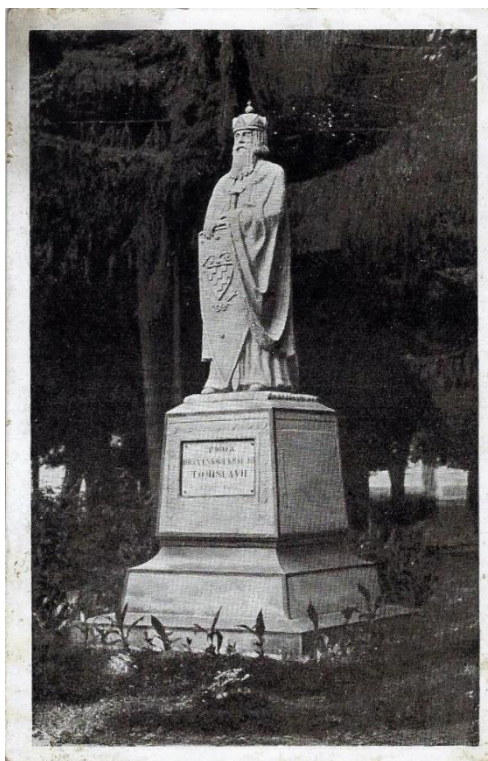
Spomenik je ravnomjerno prekriven površinskim nečistoćama i slojem biološkog obraštaja. Površina mu je blago erodirala pod utjecajem atmosferilija. Na bridovima i izbočenim dijelovima, kroz lišajeve, su vidljivi tragovi ranijih restauratorskih zahvata izvedenih neadekvatnom masom na bazi cementa. Zatečena se masa mjestimično odvaja od izvornika, te se ističe razlikom u teksturi.

Spomenik je konstrukcijski cjelovit i nema nedostajućih dijelova, ali su mjestimično vidljive pukotine u betonu.

Mramorna natpisna ploča sadrži sloj skrame i nečistoća. Pozlata na slovima i ukrasnim vijcima je tek blago dotrajala. Na mramoru su među slovima vidljive ljubičaste diskoloracije koje su prodrijele u duboko u poroznu mramornu površinu. Pretpostavka je da je diskoloracija nastala kao posljedica djelovanja veziva korištenog za pozlatu ili se radi o kemijskoj reakciji metalnih listića koji u tom sličaju sadrže bakar, ukoliko je korištena zamjena za zlato. Pozlata na kugli s križem dobro je očuvana.

Zatečene su pukotine u samom dnu baze spomenika kojem je izvorno čitava donja stepenica postavljena iznad razine tla (*Slika 7*). Takvim položajem bilo je onemogućeno nakupljanje vode oko baze spomenika koja bi zbog zamrzavanja u zimskim mjesecima uzrokovala značajna oštećenja u betonskoj masi, te dugoročno stvarula ugrozu za spomenik. Posljednja stepenica u dnu baze spomenika izmjenom je okoliša i podizanjem razine tla značajno ukopana. Tlakavci koji okružuju bazu spomenika trenutno su u razini gornjeg ruba posljednje stepenice što znači da je baza

samim položajem već izložena većoj količini utjecaja vode nego što je to izvorno zamišljeno. Također, djelomično su se dislocirali, te svojim novonastalim položajem mjestimično stvorili slijev vode prema podnožju baze spomenika čime je ono izloženo njenom kontinuiranom štetnom djelovanju.

Slika 7: Spomenik kralju Tomislavu 1946. godine, razglednica; izvor: Zavičajni muzej Ogulin

Izvedeni konzervatorsko-restauratorski zahvati:

Površinske nečistoće su uklonjene mehanički mlazom vode pod visokim tlakom. Uklanjanjem površinskih nečistoća istaknule su se razlike u boji i teksturi izvorne površine i površine rekonstrukcija koje su izvedene 1990. godine. Rekonstrukcije su svijetle i glatke u usporedbi s izvornom površinom spomenika, te se ističu u vidu svijetlih mrlja. Zatečeni neadekvatni restauratorski zahvati nisu uklonjeni budući da bi njihovo odstranjivanje uzrokovalo još veća oštećenja. Zatečene rekonstrukcije trajno su nagrdile estetski izgled spomenika.

Biološki obraštaj tretiran je blagim biocidnim sredstvom. Pukotine u betonu injektirane su ispunom na bazi akrilne smole koja povezuje kamen i sprječava prodiranje vode.

Slika 7 (lijevo): Spomenik kralju Tomislavu, tijekom čišćenja; detalj

Slika 8 (desno): Injektiranje pukotina u betonu na glavi spomenika; detalj

Slika 9 (lijevo): Podnožje sa zatečenim neadekvatnim rekonstrukcijama bridova i manjih oštećenja nakon čišćenja površine; vidljive pukotine u podnožju baze; detalj

Slika 10 (desno): Isti ugao podnožja ukopan u tlo do razine gornjeg ruba posljednje stepenice podnožja; detalj

Slika 10 (desno): Natpisna ploča na postamentu spomenika, nakon zahvata

Ljubičasta diskoloracija na mramornoj natpisnoj ploči tretirana je oblogama sredstva za čišćenje kamena s aktivnim sastojcima za odstranjivanje širokog raspona zaprljanja. S obzirom da je diskoloracija prodrijetla duboko u kamenu strukturu nije ju bilo moguće u potpunosti ukloniti, ali je značajno reducirana.

Pozlata je na natpisnoj ploči i na kruni retuširana i osvježena.

Brončana pločica na stražnjoj strani mehanički je očišćena plastičnim četkicama i mlazom vode.

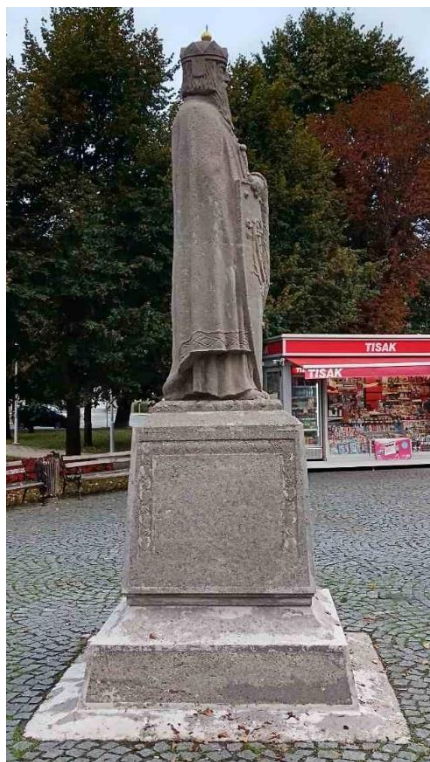
Spomenik je tretiran hidrofobizirajućim zaštitnim sredstvom koje ne mijenja izgled betonske površine, a stvara dugotrajnu zaštitu od vode i površinskih nečistoća.

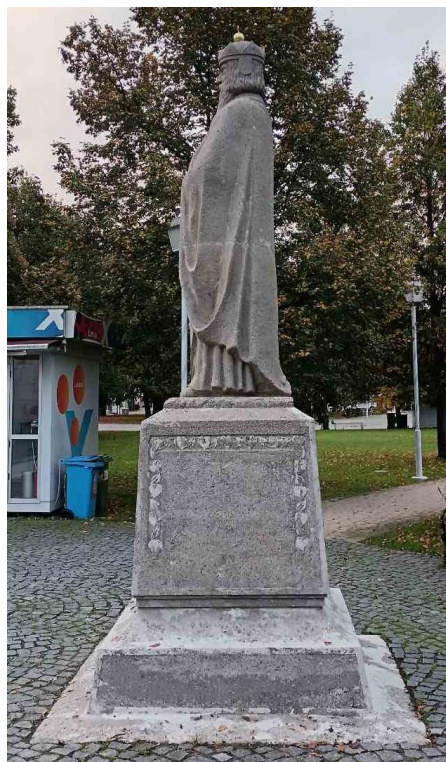
Slika 11 (lijevo): Spomenik kralju Tomislavu, nakon zahvata, prednja strana

Slika 12 (desno): Spomenik kralju Tomislavu, nakon zahvata, stražnja strana

Slika 13 (lijevo): Spomenik kralju Tomislavu, nakon zahvata, desna strana

Slika 14 (desno): Spomenik kralju Tomislavu, nakon zahvata, lijeva strana

Upute za održavanje:

Preporuka je spomenik svakih tri do pet godina očistiti od nataloženih čestica nečistoća, te obnoviti sloj hidrofobirajućeg sredstva kako bi betonska površina dulje ostala čista, očuvana i zaštićena.

Tlakavce oko spomenika preporuka je zamijeniti adekvatnijim rješenjem kojim bi se spriječilo nakupljanje vode u podnožju spomenika.

U Puli, 15. rujna 2025. godine

Retuš j.d.o.o.

Zastupnik: Branko Salopek, *mag. art.*

Konzervator-restaurator uže specijalnosti kamena i arhitektonska plastika
(kamen, umjetni kamen, žbuka, terakota)

Branko Salopek

